

Til ØU

21-11-2013

Sagsnr.
2013-0254128

Københavns Kommunes anvendelse af arbejdsklausuler pba. henvendelse fra Dansk Arbejdsgiverforening

Dokumentnr.
2013-0254128-1

Dansk Arbejdsgiverforening har den 13. november 2013 henvendt sig til en række kommunalbestyrelsesmedlemmer landet over i forbindelse med et indlæg, direktør Jørn Neergaard Larsen har skrevet til Berlingske Tidende om kommuners brug af arbejdsklausuler. Henvendelsen samt indlægget er vedlagt som bilag 1 og 2

Sagsbehandler
Monica Holm Jensen

Dansk Arbejdsgiverforening opridser en række forhold, hvor de mener, at kommuner handler i strid med gældende regler og principper. Bl.a. anfører de, at det er i strid med EU-rettens principper om fri konkurrence at *"presse overenskomster igennem ved at true leverandører med, at de kun kan få ordren, hvis de overholder overenskomsterne."*

Økonomiforvaltningen vil i dette notat redegøre for Københavns Kommunes vurdering af anvendelsen af arbejdsklausuler i kommunens kontrakter.

Det særlige ved området er, at det er underlagt udstationeringsdirektivet, som i Danmark er gennemført via "lov om udstationering af lønmodtagere" i 1999. Loven fastsætter, at arbejdstagere, der er udstationeret i Danmark af en virksomhed, omfattes af den danske arbejdsmiljø-, ligebehandlings-, ligeløns- og forskelsbehandlingslov, funktionærlovens § 7 (barselsbestemmelsen) samt visse bestemmelser i ferieloven. Udstationeringsloven implementerer imidlertid ikke den del af udstationeringsdirektivet, som vedrører minimumsløn. Denne del har Danmark ladet være op til arbejdsmarkedets parter selv at regulere.

I Danmark betyder dette, at direktivet og udstationeringsloven alene giver adgang til at stille krav til løn- og arbejdsvilkår, der enten er fastsat ved lov, eller som svarer til kollektive overenskomster, der er indgået af de mest repræsentative arbejdsmarkedsparter i Danmark, og som gælder på hele det danske område.

Den danske overenskomstmodel medfører, at løn- og ansættelsesvilkår ikke er fastsat ved lov og de danske overenskomster lever ikke op til kravene i denne definition, og giver derfor ikke adgang til at stille krav om løn- og arbejdsvilkår i overensstemmelse med udstationeringsdirektivet.

Modsat kan en kommune ikke lovligt varetage fagforenings- og organisationsmæssige interesser. Det er således ikke lovligt at stille krav

til, at en virksomhed skal have tegnet overenskomst for at komme i betragtning til en udbudt kontrakt.

Københavns Kommune og en række andre kommuner er derfor nødsaget til at vælge en kontraktbaseret regulering af forholdet ved i sine kontrakter at stille krav til overholdelse af ILO nr. 94, en såkaldt arbejdsklausul. I denne stilles der ikke krav til medlemskab af en fag- eller arbejdsgiverforening, men den forpligter leverandøren til at sikre, at ansatte, der beskæftiges i Danmark ikke har ” *mindre gunstige løn- og ansættelsesforhold end dem der gælder på den egn hvor arbejdet udføres.* ”

Københavns Kommune har spurgt Statsforvaltningen om kommuners mulighed for at anvende arbejdsklausuler, jf. nærmere nedenfor.

Ift. EU-retten har Beskæftigelsesministeriet den 15. november 2013 udarbejdet et notat om arbejdsklausuler og udstationeringsdirektivet. I notatet fastholder Beskæftigelsesministeriet den vurdering, som de fremkom med efter EF-Domstolens dom i 2008 (Rüffert-dommen), hvor EF-Domstolen kom frem til, at tysk brug af arbejdsklausuler var i strid med udstationeringsdirektivet. Beskæftigelsesministeriet udarbejdede dengang i samarbejde med Justitsministeriet og Udenrigsministeriet en analyse af EU-dommen, hvori de konkluderede, at Danmarks praksis vedrørende ILO nr. 94 om brug af arbejdsklausuler kunne fortsætte uændret. I notatet fra 15. november 2013 fastholder Beskæftigelsesministeriet vurderingen om, at brugen af arbejdsklausuler efter ILO konvention nr. 94 er i overensstemmelse med EU-retten.

Modelarbejdsgiver

Der har ifm. arbejdet med arbejdsklausulen været tvivl om, hvorvidt en kommune sagligt kan lægge vægt på det mere brede samfundsmæssige hensyn ud fra betragtningen om, at kommunen kan agere som ”modelarbejdsgiver”, hvor hensynet om ikke at medvirke til social dumping ifm. udførelsen af opgaver og derved stille krav til løn- og ansættelsesvilkår, er et saglig vilkår.

Københavns Kommune har på den baggrund bedt Statsforvaltningen om en vejledende udtalelse om kommunens mulighed for at anvende arbejdsklausuler, hvor der bl.a. blev lagt vægt på, at der i finanslovsaftalen for 2013, indgået mellem Regeringen og Enhedslisten, lægges op til en politisk forpligtende aftale om, at kommuner og regioner i højere grad skal anvende arbejdsklausuler.

I den forbindelse blev kommunerne stillet i udsigt, at der ville blive udarbejdet en vejledning i brug af arbejdsklausuler som værn mod social dumping.

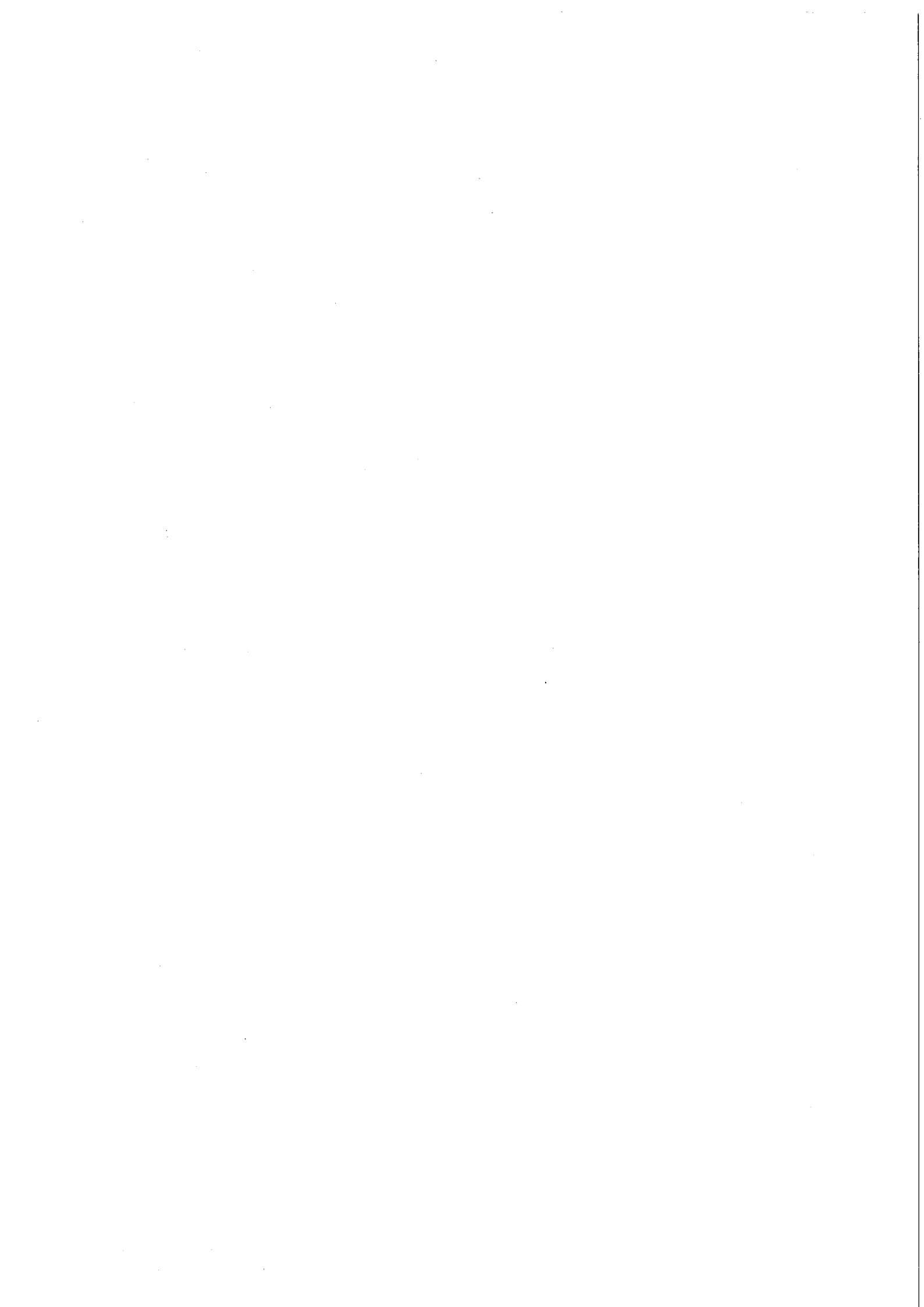
Derfor stillede Erhvervs- og Vækstministeriet den 18. november 2013 et nyt web-værktøj til rådighed, som skal hjælpe staten, regionen og kommunen med at formulere miljøkrav, etiske krav, arbejdsklausuler og sociale krav i forbindelse med offentlige indkøb. Web-værktøjet findes på følgende link: <http://csr-indkob.dk/>. I portalen fremgår dog kun pt. at et cirkulære om arbejdsklausuler er under revision, så vejledningen udestår fortsat.

På baggrund af Københavns Kommunes henvendelse udtalte Statsforvaltningen den 22. oktober 2013, at der ikke er grundlag *"for at anse arbejdsklausuler som dem, Københavns Kommune ønsker at benytte, for ulovlige"*.

Københavns Kommune har iht. ovenstående vurderet, at klausulerne skal anvendes på bygge- og anlægs- og tjenesteydelseskontrakter over 1 mio. kr.

Bilag 1: Mail fra Dansk Arbejdsgiverforening af 13. november 2013

Bilag 2: Direktør Jørn Neergaard Larsen, Dansk Arbejdsgiverforenings indlæg offentliggjort i Berlingske Tidende den 11. november 2013.

Fra: Elise S. Hansen [<mailto:ESH@da.dk>]
Sendt: 13. november 2013 16:48
Emne: DA: Klausuler er i strid med EU - II

Kære kommunalbestyrelsesmedlemmer

Jeg tillod mig at skrive til jer i mandags, om de problemer vi ser i mange kommuners tilgang til klausuler og kædeansvar.

Tak for mange svar og spørgsmål. En række har spurgt ind til det lovlighedsproblem, som DA peger på. Det vil jeg gerne uddybe:

Danmark har pligt til at overholde EU's regler om, at borgere og virksomheder skal kunne arbejde på tværs af landegrænserne. Her er navnlig det såkaldte udstationeringsdirektiv og udbudsdirektiver centrale.

Udstationeringsdirektivet sætter grænser for de krav udenlandske virksomheder skal leve op til, når de arbejder i Danmark – eller et andet EU-land.

Hvis kommunerne vil kræve, at udenlandske virksomheder skal give deres udstationerede medarbejdere bestemte ansættelsesvilkår, så skal to betingelser være opfyldt.

- For det første må vilkåret ikke være mere omfattende end det tillades i udstationeringsdirektivet og udstationeringsloven.
- For det andet skal de samme vilkår gælde for alle virksomheder i medlemsstaten – enten i kraft af lovgivning eller i kraft af overenskomster, som via lovgivning er udbredt til alle.

Det betyder, at udstationerende virksomheder i Danmark skal overholde de almindeligt gældende regler i f.eks. arbejdsmiljøloven, ligestillingsloven, ferieloven osv. Løn er derimod ikke nævnt. EU respekter således den danske aftalemodel, og overlader spørgsmålet om løn og overenskomst til forhandling mellem fagforbundene og den udenlandske virksomhed – fuldstændig som det foregår på arbejdsmarkedet i øvrigt.

ILO konvention 94 om arbejdsklausuler gælder kun for statslige myndigheder – og kan derfor ikke bruges af kommunerne.

EU's udbudsregler tillader ikke, at der stilles større krav til udenlandske end danske virksomheder. Det gælder desuden, at udbudsreglerne skal være gennemskuelige. Det kan i sig selv være ulovlig diskrimination at stille betingelser, som er uklare i forhold til udenlandske virksomheder.

DA bakker naturligvis op om det danske overenskomsts system. Hos alle DA's medlemmer gælder overenskomsterne, uanset om medarbejderne er organiserede eller ej, og uanset om medarbejderne er danske eller udenlandske.

Der er mange muligheder for at sikre, at danske love bliver overholdt af udenlandske arbejdsgivere, ligesom der er mange muligheder for at understøtte udbredelsen af aftalesystemet – uden at komme i vanskeligheder i forhold til EU og uden at give købe på den danske aftalemodel.

Med venlig hilsen

Jørn Neergaard Larsen
Adm. direktør

DANSK ARBEJDSGIVERFORENING

Vester Voldgade 113

DK-1790 København V

Direkte +45 33 38 92 91

Mobil +45 29 20 02 91

Fax +45 33 32 12 25

E-mail esh@da.dk

Web www.da.dk

Dommerne i Vild med Dans ved en masse om dans. Til gengæld kender de ikke meget til den danske folkesjæl. Jo mere, I forsøger at ydmyge Allan Simonsen, desto mere stemmer vi på ham.

JENS ROHDE, medlem af Europa-Parlamentet for Venstre, har udvidet sit ressortområde til Vild med Dans. I Jyllands-Posten.

Til forsvar for den politiske elite

Hugo Rifkind, kommentator, går i rette med anklagen om den fjerne politiske elite. I *The Spectator*:

Jeg skal nok lade mig belære om en fjern politiske klasse fra én, der har prøvet at trænge ind i den klasse og mislykket med det, og jeg vil lytte, når lige præcis han siger, at 'de alle samme er ens', men kun hvis han selv har prøvet at gøre tingene anderledes og erstyrtet til jorden på den baggrund. Men ikke fra folk som bare ikke kan lide, hvad de ser, og vil have andre til at gøre alt arbejdet.

SPECTATOR

KLIP

Klausuler: dyrt, dårligt og dumt

Konkurrence. Begreber som »social dumping«, »kædeansvar« og »klausuler« er kommet ind i den kommunale valgkamp. Det er en fordrejet debat og udtryk for panikreaktion. Vi risikerer at svække danske virksomheders konkurrenceevne, skriver Dansk Arbejdsgiverforening.

KOMMENTAR

Valgkampen i kommunerne handler nu også om, hvilke krav kommunerne kan og skal stille, når de som bygherrer bruger borgernes penge på f.eks. veje og nye skoler. Begreber som »social dumping«, »kædeansvar« og »klausuler« er kommet ind i debatten, men der er efter Dansk Arbejdsgiverforenings opfattelse tale om en helt fordrejet debat, der kun tjener det formål at skabe kunstige mure imod en sund international konkurrence. En konkurrence, der helt fundamentalt er i borgernes interesse, og som dag for dag gør Danmark mere velstående og giver os mulighed for at opretholde det velfærdssamfund, vi ønsker. Virksomheder, der arbejder for kommunerne, skal overholde landets love. Punktum. At tvinge dem til samtidig at overholde lokalpolitiske klausuler er både dyrt, dårligt og dumt.

I Danmark er det fagbevægelsens ansvar at forhandle overenskomster, hvor der er behov for det. Kravet om arbejdsklausuler er reelt, at fagbevægelsen vil have kommunerne til at presse overenskomster igennem ved at true leverandører med, at de kun kan få ordren, hvis de overholder overenskomsterne. Herved begår fagbevægelsen to fejl: Man forbyrder sig mod aftalemodellens principper og man forbyrder sig mod EUs principper om fri konkurrence. Man kan ikke udelukke udenlandske virksomheder fra offentlige ordrer, blot fordi de ikke har lyst til at lade sig organisere ind i LO og DAs model. Og man kan ikke snyde ved at henvise til LO og DAs lønsatser, for det strider fundamentalt imod EUs regler at pålægge udenlandske virksomheder villkår, som er aftalt i et andet land af to private parter.

SÅ SELV OM de danske private arbejdsgivere og lønmodtagere generelt er tilfredse med de overenskomster, vi har indgået, så kan vi altså ikke påtvinge resten af Europa vores opfattelse. Man kan ganske enkelt ikke pålægge udenlandske virksomheder at følge regler, som ikke gælder for alle virksomheder i Danmark.

Er vi så havnet i en uløselig situation? Overhovedet ikke. Vi har skabt et meget gennemsigtigt system, hvor alle udenlandske virksomheder bliver registreret i det såkaldte RUT-register, så både arbejdstilsyn, skattemyndigheder og fagforeninger kender de virksomheder, der arbejder i landet. Dermed har fagforeningerne de allerbedste muligheder for at udføre deres opgave: at organisere lønmodtagere og kæmpe for overenskomster, hvor der er et ønske blandt medarbejderne for det.

Mange udenlandske virksomheder vælger at tegne overenskomst eller melde sig ind i en dansk arbejdsgiverorganisation og derigennem blive overenskomstdækket. Det er fint, men det kan man altså ikke fra kommunens side lovligt stille som krav.

»Mange danske virksomheder har på baggrund af en sund konkurrence på det danske marked evnet at tilkæmpe sig ordrer på de internationale markeder. Det er den vej, vi skal gå, i stedet for at begrænse den nationale konkurrence.« skriver Jørn Neergaard Larsen. Foto: Morten Germund

AF JØRN NEERGAARD LARSEN
Adm. dir. Dansk Arbejdsgiverforening

AT PROBLEMERNE MED udenlandsk arbejdskraft er blæst helt ud af proportioner ses blandt andet af de undersøgelser, som Københavns Universitet (FAOS) offentliggjorde i foråret, og som viser, at langt den største del af udlændingene i Danmark tjener mere end overenskomsternes mindsteløn.

Kædeansvar betyder, at man vil gøre en virksomhed ansvarlig for, at de virksomheder, man arbejder sammen med, opfylder alle love, skatteregler med videre. LO har tidligere sagt, at det aldrig kan komme på tale at indføre kædeansvar for løn – det er vi enige i. Men vi er også af den opfattelse, at det vil være overordentligt dumt at indføre det på de øvrige områder. Arbejde i Danmark skal udføres lovligt, men det er primært myndighedernes opgave at sikre, at lovene bliver overholdt. Hvis en virksomhed skal være ansvarlig for, om en samarbejdspartner har betalt skatter og afgifter i f.eks. Tyskland eller Polen, så bliver det et meget stort ansvar, man påtager sig.

Kun de største virksomheder vil have rygdstød til at påtage sig det ansvar, og det vil paradoksalt nok stille de relativt store udenlandske virksomheder stærkere over for de danske – og i øvrigt være fordelende for de udbudte projekter.

KONSEKVENSEN AF ET kædeansvar er, at bygherren vil sikre sig mod overraskelser ved at stille

krav om sikkerhed for et evt. krav hos en underleverandør. Langt de fleste virksomheder og særligt de mindre vil skulle have en bank til at medvirke til en sådan sikkerhedsstillelse. Det betyder, at den samlede pris for at få udført en opgave stiger – og det betyder, at mindre virksomheder stilles ringere i konkurrencen. Hvis vi begrænser konkurrencen om de kommunale opgaver, bliver de dyrere at løse. Regningen havner hos borgerne. Det svækker samtidig udviklingen af et konkurrencefyldt dansk erhvervsliv, fordi de krav, man belønner hos kommunen, ikke er pris og kvalitet, men nogle politisk fastsatte krav, der ikke har relevans på et internationalt marked.

Mange danske virksomheder har på baggrund af en sund konkurrence på det danske marked evnet at tilkæmpe sig ordrer på de internationale markeder. Det er den vej, vi skal gå, i stedet for at begrænse den nationale konkurrence.

Det er forståeligt, at vi efter fem kriseår er bekymrede over, om vores virksomheder kan klare den internationale konkurrence, men vi hjælper dem ikke ved at pakke dem ind i vat, og vi gavner ikke beskæftigelsen ved at skabe reservater uden international konkurrence.

Det er en panikagtig automatreaktion, der kun vil fordyre den kommunale opgavevaretagelse og svække danske virksomheders konkurrenceevne.

